

LO GERONÉS

SETMANARI DE AVISOS Y NOTICIES

PORTA-VEU DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Gerona. 1 pesseta trimestre
Fora. 1'35 id. id.
Estranger. 1'50 id. id.
Un número 10 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

Rambla Llibertat, 31

ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletos, etc., que s' remetin a la Redacció, se 'n donara compte en lo Setmanari.

Any 5.^{nt}

Diurne 17 de Juliol de 1898

Núm. 222.

PER NECESSITAT

La pau pera Espanya no es ja una qüestió de conveniencia, sinó una necessitat.

La guerra no s' pot fer sense medis adequats pera bàtlers: y 'ls elements de combat qu' exigeix la guerra moderna no s' improvisan.

Y Espanya, al present, no té medis adequats de combat. No 'n té a Ultramar, porque destruhides les esquadres que tenia a Cuba y a Filipines, no pot donar cap ajuda a les seves tropes que a 'n allí lluytan, y a aquestes, per grans que sien la seva valentia y 'l seu patriotisme, no 'ls hi pot quedar altre remey que sucumbir, més ó menos tart, per falta de queviures, de municions y de reforços.

No 'n té a la Península, porque fora tres ó quatre punts de la costa, tot lo litoral espanyol está desemparat y no té defensa contra 'l atac d' una esquadra poderosa, sense que sien suficients pera protegirlo los pochos barcos que 'ns quedan y que 'l Govern ab bon acort procura tancar en lloch segur pera que no sien destruhits.

Qu' aquesta es la veritat ho diu La Coruña, alarmada ab lo sol anunci de que s' dirigia a 'n aquell port lo creuer «Victoria»; ho diu Málaga buscant en la mediació dels consols estrangers una garantia pera no esser bombardejada; ho diu Alacant esvalotantse al saber que no hi havia canons poderosos pera guarnir les seves defenses; ho diu, per fi, Barcelona, contemplant la construcció depressa y corrents de bateries de costa y 'l montatge de canons en quina potencia ofensiva y defensiva contra barcos acorassats ningú té confiansa.

No es hora ara d' esbrinar porque axó succeheix ni qui 'n té la culpa: sino de considerar les coses tal com son y obrar en conseqüencia.

La guerra consisteix en barallarse y no en ferse malar ó en dexarse malar impunement.

Un pays pot lluytar pera guanyar, pera repellar una agressió; pero cap pays lluyta pera morir, pera aniquilarse.

La falta d' energia, la falta de coratge, pot portar deshonra; la falta d' armes, la falta de medis no 'n porta, no 'n pot portar al qui renuncia a la lluyta.

L' honor nacional pera esser possible, ha de radicar en una nació, y si aquesta desapareix mor ab ella l' honor nacional.

Espanya pera guardar las seves colonies ha fet tot lo qu' ha pogut y més de lo que podia, per medi de les armes: pero a les colonies no deu ni pot sacrificar la seva propia vida, la seva existencia.

Moltes nacions viuen sense colonies, moltes nacions 'n han perdudes, y son no obstant nacions fortes, potencies de primer ordre.

Si les colonies han de comprometre la vida, la existencia de la nació, que s' perdin; si Espanya no té medis de fer y de continuar la guerra, que fassi la pau y que se salvi.

Feta la pau, perdudes si es necessari les colonies, será hora de recullirse, de meditar, d' estudiar quines han sigut las causes de les desgracies d' Espanya: a que s' deu qu' havent gastat molts diners pera tenir esquadres, lo dia que 'n ha necessitat s' hage trobat ab pochos barcos y aquestes inferiors als d' altres nacions que no han gastat en marina gayre més que ella; a que s' deu qu' havent consumit tots los bens del clero, de beneficencia y de corporacions civils, se vegi agoviada ab un deute colossal y no s' hagi recordat de prevenir la defensa de les seves costes y fronteres; a que s' deu aquesta passivitat, aquesta atonia de la conciencia pública qu' esgarrija, simptoma fatal de debilitat extrema, ó de vergonyós embruliment; a que s' deu, per fi, aquest divorei constant, aquesta separació radical entre la nació y 'ls governs, entre 'ls governants y 'ls governats, com si haguessen rebrotat en l' Estat espanyol les antigues castes dels pobles orientals, com si Espanya tota 'n hagués convertit en patrimoni dels qui han pres per ofici 'l governar.

Si axó fa 'l pays, y si ho fa posantli tots los seus cinch sentits, tota la energia que li resta; si pera ferho tira a ratlla tots los seus prejudicis y prescindint de tota particular

preferencia no porta més mira que 'l bé, la regeneració de la pàtria; Espanya també podrà renaxer, també podrà tornar a ser forta y próspera, també podrà rehabilitarse y esser respectada y ferse respectar, com ha succehit a altres pobles un jorn també abatuts per la desgracia y ventsus pel més fort.

Pera que axis succeheixi es pera lo que hem de treballar tots, no pera donar al món lo llastimós espectacle d' acabarla d' enfonsar ab los nostres odis y les nostres eternes discordies.

J. B. y S.

RECALL

Los visionaris que tant abundan per aquí van creure en la cooperació d' Alemania pera deturar l' avans dels yanquis a Filipinas. Poden haver arribat tart pera evitar lo desastre de Cavite, pensavan, pero desde 'l moment que una poderosa esquadra alemana de set barcos está en aquella badia, no s' ha de creure que s' mantingui plegada de brassos. A Manila també hi confiavan ab los subdits del emperador Guillém. Es a dir, allí, per confiar, confiavan ab qualsevol, fins ab Espanya. Y entretant, los oficials alemanys foren obsequiats espléndidament en terra y 's begué y 's brindá a la salut dels dos pobles.

Mes lo ressó d' aquells brindis doná lloch a preguntas diplomáticas, l' almirall alemany rebé ordres serias y quan lo general Augusti apuntá 'l projecte de entregar la plassa als consuls ó als almiralls estrangers, los marinos alemanys recordaren que Alemania era neutral. Als pochos dias, cinch dels barcos que composavan la flota alemana en aquella badia 's feyan a la mar y 's fonia la bombolla de sabó d' un auxili ab lo que a Madrid y a Manila tothom hi comptava, pero que a Alemania ningú hi havia pensat.

La premsa alemana, com si cregués que no es encare prou significatiu aquell acte, insisteix un dia y altre dia en que es neutral del tot en lo conflicte espanyol-america, rebutjant en forma molt viva 'ls carrecs de simpatia a Espanya que li fan alguns periódichs yanquis. Com a mostra d' aquesta mena de manifestacions, copiém de la important *Gaceta del Voss*, de Berlin, los següents párrafos d' un article molt notable que publicá en una de sas darreres edicions:

«La soberania d' Espanya a Cuba (bé podem dirho) sigué una soberania violenta, que feya molt temps subsistia sols per la forsa. La insurrecció era allí de molt temps l' estat ordinari y 'l domini espanyol discutit sense excepció. Los mateixos motius que impulsaren als Estats Units a separarse de la mare patria, existeixen també pera Cuba, tant més quan aquesta ha sofert en lo terreno financier molt ab la dependencia.

«Ja es cosa vella la impossibilitat de que Espanya conservi la possessió de Cuba. Espanya s' troba en un estat tal de debilitat y agotament económichs, que no li permet un consum permanent y extraordinari de forsas, encare que 'l caracter nacional aixis ho desilji. En cambi, America veusa de forsas de juvenesa.

«Pensar que Espanya podria excedir a America era una suposició raiant a la bojeria.

«Mirant las cosas baix tal punt de vista, s' ha de convenir en que tot éxit espanyol retrassa inútilment la terminació de la guerra y tot éxit nort-america acostla la desitjada consecució de la pau.

«Espanya es pera nosaltres un pais relativament estrany. Pochos espanyols venen a Alemania y pochos alemanys trian a Espanya com a objecte dels seus viatjes.

«En lo transeurs dels últims anys, Espanya 'ns ha donat dos serios disgustos: una vegada ab la seva desalinada é inútil excitació en l' assumpte de las Carolinas; una altra ab la seva conducta poch leal en la qüestió del tractat de comers.

Aquestas manifestacions tant claras y categoricas no son a propòsit pera sostenir esperansas, si es que alguna 'n hi queda als que han viscut fins ara locals de la mania guerrera. Ellas son tristes, mes son la veritable expressió del pensament d' Europa que, diguin lo que vulguin los que

tenen interés en seguir fentnos anar per camins de perdició, no es pas gens ni mica favorable a nosaltres. Europa s' ha acostumat a no fixarse en res d' Espanya y a deixar-la de cantó, y quan las disbauxas de nostra política ó las flamas de nostras guerras l' han obligada a girarhi los ulls, la ha mirada ab llástima per las sevas desgracias, ab despreci pels seus fets. Aquesta es la veritat de las cosas per amarga que sia.

(De *La Renaixensa*.)

LO SEPARATISME A CATALUNYA

Es un fet tant grave com vulguéu, pero cert de tota eertesa que la idea separatista ha fet sa aparició en la nostra terra.

Y puig que nosaltres som al revés dels castellans y castellanisats, qui, tancats els ulls a la realitat, no veuen lo que es sino lo que fantasten, agafém el fet y estudiemlo.

Per la meva part diré ahon, com y quan he vist los senyals d' aquesta aparició.

Fá cosa d' un mes era en una reunió de grans industrials. Comentant les incidencies de la guerra ab los Estat-Units y l' immens desballestament que en les coses del Estat espanyol aquestes incidencies anaven revelant, salta un dels reunits y diu:

— ¡Qué 'n varen anar de errats els nostres avis en la guerra del any vuyt! bé 'ns hauria valgut més acceptar els pactes de Napoleón que no pas anarli en contra!

De tots los presents, un no més va tenirhi que dir, y encara 'n protestá condicionalment:

— Jo, va dir, fins aquí encara no hi arribo.

Tots los demés aprovaren al primer. Jo 'm vaig quedar tot cap-ficat. Aquelles paraules dites y escoltades en una reunió d' industrials catalans de fins del segle dinou, me recordaren aquelles altres que, en lo siti de Salces deyen los francesos als catalans, qui en companyia dels castellans los feyan la guerra: «Ah, beneys catalans, miréu que ajudant als castellans contra els francesos, ajudeu als vostres enemichs.»

¡ Ab quines anelles més plenes de misteri se va encadenant la historia dels pobles! y com sempre, al cap y a la fi, se demostra que es la Justicia qui les forja!

Després, la idea separatista la he sentida respirar en una pila d' ocasions, en llochs ben diferents y entre gent de tota mena. A tot arreu ahon aquets dies he sentit a parlar de la situació y pervenir de les coses del pays, may han faltat veus qui diguessen, en una ó altra forma: Els catalans hem de dexar la Espanya, porque la Espanya ens porta a la perdició sense remey.

No hi ha gayres dies que les haviam d' aquets assumptos ab un negociant poderós y de molta empresa. Jo li deya: Me sembla que may Catalunya s' ha trobat en situació tant desesperadora com la que ara comensa, ja que aquesta crisis no es de paréntesis, sino que es l' ensorrament definitiu; porque no s' veu ni la possibilitat de que un cambi qualsevol en lo regimen d' Espanya puga sotstituir, pera la nostra industria y comers, els camins que ara se li tanquen: El meu interlocutor sigué d' aquest parer, y afegí: «No hi ha remey, no hi ha esperança; lo que es formant part d' Espanya, d' aquesta no se 'n axecará may més Catalunya!»

Jo ignoro la extensió d' aquesta invasió de la idea separatista; puix el meu camp d' observació es reduhit, pero per lo apuntat, puch assegurar que la invasió existeix.

¿ Passará com una onada del impresionisme que 'ns ha comanat la companyia y tracte dels castellans? Pense que no. Si darrera de les desgracies que van plovent sobre la Espanya y de les majors que se li esperen, pogués venir una reacció benefactora, es probable que la invasió fora cosa passatgera; pero, tots los pobles son egoistes, y, diuen els castellans, que Catalunya ho es més que 'ls altres, y l' egoisme, ó dien-

tho ab més exactitud, els instints de conservació y perfeccionament que té tota individualitat natural, se resignen no més als mals passaments quan los alenta la esperança; y en la continuació del estat present de relacions de nostra terra ab Espanya, aquesta esperança ja no pot tenirse més.

Aquesta convicció es la mare del separatisme; y com que aquesta convicció anirà creixent y depressa, perque cada dia aniran venint noves decepcions a demostrar que Espanya es el país més mal governat y administrat del món civilisat, y 'l més incapaç de governarse y administrarse passadorament, y cada dia s'anirà notant que aquest mal govern y administració han conhuhit al Estat a dintre d'un carreró sense sortida; el separatisme s'convertirà fàcilment en fórmula dels instints naturals de la colectivitat catalana, y allavors ¿qu'hi detura?

Y açò appena més al pensar quan fàcil era evitar aquets extrems. ¿No estem tips de dirho nosaltres? Sempre que 'ls castellans y castellanisats ens han tirat entre cap y coll el nom de separatistes, nosaltres hem respost: Mentiu! Nosaltres no som separatistes: a Catalunya no hi han separatistes; però n'hi hauran si vosaltres continuéu desatenent els nostres avisos y perseguint com a criminals les nostres doctrines.

Y vetaquí que la profecia s'vá realisant. Avuy el separatisme es ja ahon no era, es a Catalunya; hi es pot-ser encara sense els arrelaments de lo reflexionat, de lo comprés y volgut ab conciencia; pero hi es, y, si hi fa estada, les arrels ja vindran, y a veure qui l'arrencará.

Nosaltres, a pesar de les grans ventatges que en la espera hem perdudes, creyem que encara les doctrines catalanistes podrian contenir la invasió.

Si devant de les crudels experiencies que ara s'han anat fent, y devant los temors llegitims que a la vista del pervenir s'apoderen dels esperits qui hi veuen clar, se recorregués llealment al programa catalanista, Catalunya podria assajar ab llibertat la resolució del grossos y trascendentals problemes que la situació en que 'ns dexará la guerra ab els Estats-Units ve a plantejar, y confiém que, ab més ó menys penes y treballs, lo seu sentit práctic arribaria a resoldrels. Altrament, Catalunya que no vol morir, forçosament haurá de dirigir sos esguarts y ses esperances envers horitzons. — V.

(De La Veu de Catalunya.)

Y FERMS SEMPRE

Nosaltres hem estat sempre de la pau. L'hem defensada a peu y a cavall a tothora, avans de la declaració de guerra y després d'aquesta declaració. Sabíam que no podíam triuñar sino per un miracle de Deu y sabíam també que no mereixíam aquest miracle. Podia venir graciosament per l'infinita misericordia del Senyor, podíam demanarlo ab humilitat y fervorosament; però no teníam dret a esperar-lo. Y, efectivament, lo miracle no ha vingut y ha succehit lo que havia de succehir, pitjor potser que lo que havia de succehir, perque no estam pas completament tranquils respecte a si 'ls nostres han fet tot lo que podíam fer. Ja ho aclarirá 'l temps.

Y volíam la pau a costa de tot, perque sabíam lo que havia de venir de resultas de la guerra. Algunas rahons tenim manifestadas en nostres articles anteriors per esser en absolut contraris de la guerra y moltas, moltíssimas, per esserne més contraris en aquest cas particular. Quan en nostra Redacció se rebé 'l convit de la Junta de l'Unió Catalanista per firmar lo manifest que tant ha sulfurat al Director de nostre colega *Lo Missatger del Sagrat Cor de Jesús* ben públics y coneguts eran nostres sentiments sobre 'l particular, y, com l'intent de la Junta de l'Unió s'avenia ab nostres idees, acceptárem lo convit, no solament per cortesia, sino ab convicció profunda y creyent contribuir a un acte que mereixia l'aprobació de Deu y l'aplaudiment de tota la gent sensata.

Prou li consta bé al Director del *Missatger*, antich y benvolgut colaborador nostre, quina ha sigut nostra conducta respecte al catalanisme militant. Ningú li ha assenyalat ab més vigor que nosaltres quins eran los camins que havia de seguir per arribar a venturos terme. Aixó nos havia duyt algunas vegadas a cantar veritats que podíam semblar molestas però que no podíam esser més ben intencionadas, y la prova n'és que, ab tot y nostra independéncia y a pesar de nostre llenguatge, los catalanistas nos consideravan sempre dels seus y nosaltres en lo fons també 'ls consideravam dels nostres. Los procediments del catalanisme militant anaren de mica en mica prenent un caràcter formal y decisiu; certas idees que podíam danyar a la con-

secució del fi anavan desapareixent ab la vinguda d'una generació nova, vigorosa y creyent, que formula-va millor que ningú, ab llenguatge precís y del tot despreocupat, las conclusions del programa que calia adoptar, las quals, si no eran del tot las nostras, s'hi acostavan ja tant, que poguérem dir que 'l catalanisme estava dintre de nostra jurisdicció y poguérem avançarnos a rebre a sos soldats y a darlos l'encaixada del germá. Per ço nos tingueren al costat en los dias de la persecució den Cánovas, per ço reconeguérem, sens haverhi pres part, l'innegable importancia de l'Assamblea de Girona, nosaltres que havíam combatut casi todas las otras assambleas, y per ço ara anam al costat d'ells y 'ns fem solidaris de tots sos actes, perque, si alguna diferencia de criteri hi ha encara, no es tant gran que 'ns prive d'anar units en lo camí de la propaganda, segurs de que lo dia de la victoria la pau y germanor farán desapareixer aqueixa diferencia. No pel nostre concurs, qu'és verdaderament insignificant, sino pel concurs més valió d'altres entitats que pensan com nosaltres y havian estat també durant molt temps apartadas del catalanisme militant, aquest, que sempre havia sigut respectable, s'ha fet poderós y desperta simpatias en molts llochs y en moltas personas hont avans no havia tingut ressó per una rahó senzilla, perque no s'havian volgut parar en lo saludable y trascendental de sas aspiracions.

També ho sab lo Director del *Missatger*: fins lo nom de catalanista nos havia repugnat per considerarlo mesquí per lo que significava y per no dar lloch a dir lo que diuen a Madrid que *afortunadamente catalanista no quiere decir catalán*. Però pel nom no hem volgut renyir ni retraurens quan l'hora de l'unió ha arribat. En aixó pensam al revés del Comte de Chambord: no renyim ni per noms ni per colors. Aquí es hont verdaderament se pot dir que 'l nom no fa la cosa: val més que 'l nom l'ideal. Ça com lla, quan haurem conseguit l'objecte y sían catalanistas tots los catalans, lo nom desapareixerá per ell mateix.

Formam part de l'Unió Catalanista y no 'ns ne donam de menos. Y tanta confiança tenim en los hòmens que la dirigeixen que firmárem lo document de que s'tracta enterament a cegas, sens conéixerlo, sens creure necessari enviar representant a la reunió hont fou llegit avans d'estamparse. Si hi haguessem estat presents, ab tot y que trobam molt ben xerrat lo manifest que no conté per nosaltres confusió d'ideas històricas, lo que potser hauríam demanat que s'posás en lo llenguatge major energia, considerant, com consideravam y consideram, que, quan se demana una cosa com la pau, s'ha de fer ab todas las forças, perque no valen res las colonias al costat de la tranquil·litat interior base del treball y del benestar del poble.

Y no 'ns tenim per materialistas demanant la pau ab tant gran empenyo. Per de prompte ja sabem que la pau porta obligadament la consabuda amputació, lo qual no es gota falaguer pel interessos materials de Catalunya. Però, además, no son los interessos materials en sí mateixos los que han mogut als firmants, es lo malestar moral que de la perturbació d'aqueixos interessos pot esdevenirse. Quan se tanquen las fàbriques y 'ls treballadors en vaga assalten las fleças y tots los llochs hont pugan saciar la fam, sabrá 'l Director del *Missatger* a que s' refereix lo document de l'Unió Catalanista.

No ho creyem nosaltres que haguem de fer en pro de las colonias lo sacrifici de nostra tranquil·litat interior. No ho creyem ni hi volem passar. Y, si no es per sostenir los interessos materials, per res hem de menester las colonias que 'ns han xuclat y 'ns xuclan continuament la sanch y 'l diaer. ¿Quin resultat hi hem conseguit després de tant temps d'haverlas poseshidas? A Cuba nos hem fet odiosos; las Filipinas están casi bé encara per civilisar. Injusticia es lo dels Estats-Units; lo manifest ho reconeix. Però lo que es injusticia humana, que pagarán un dia ó altre los americans, es potser, y sense potser, justicia divina. Nosaltres som catòlics y l'acatam y no som orgullosos fins al punt de creure que Deu, que tant durament nos castiga, nos té encara pels campeon de la Fe. No per quo caygan las colonias en poder d'una nació protestant, ó potser més que protestant indiferent, hem de tenir per segur que abandonarán llurs habitants las idees catòlicas qu'en ells hem recobrat. Si tant fàcilment las abandonassen, podríam arribar a pensar que n'hem fet mala feyna de predicar allí la doctrina de l'Iglesia romana, y aquesta suposició no la mereixen nostres missioners. Catòlics hi há en los Estats-Units y todas las apariencias son de que hi viuen ab tranquil·litat y repós y no 'ls deuré saber greu aumentar en nombre.

No sabem lo que costará la pau; cada dia vá augmentantse 'l seu preu. ¿Sab, per ventura, lo Director del *Missatger* si 'l fracás de las negociacions del Papa

avans de la guerra fou per culpa dels governants que, imbuhits per l'opinió bullanguera, no volgueren veure lo que havia de venir, ab tot y saber millor que ningú la nulitat dels medis ab que contavam? Nosaltres no ho sabem, però ho sospitam lo que passá a las horas: que la dignitat y l'honra de que parla 'l Director del *Missatger* entorpiren ditas negociacions de bon principi, acabant per destruhirlas. Alguna cosa de molt pes havia de valer la pau per qui no tenia medis de fer la guerra y també 'l Papa podia conéixer nostra situació interior. Qui tot ho vol tot ho pert, diu nostre adagi, y resultarà en definitiva que haurém perdut las colonias, y 'ls mercats, y la dignitat, y l'honra. Las nacions civilisadas pel Cristianisme han de posar la pau sobre de tot, que aquesta fou la primera paraula que soná allí a Betlém lo primer dia de nostre redempció. Lleó XIII nos ha ensenyat diverses vegadas que també pensa aixís, demostrantho ab actes de gran trascendencia y fent sacrificis que costan alguna cosa. Ab tal companyia ja podem tirar avant y escoltarne algunas quantas.

Peró sentim molt de veras que un tant bon company com *Lo Missatger* estiga apartat de nosaltres en un punt de tanta trascendencia. Será per excés de patriotisme, y l'excés de patriotisme es disculpable, però la rahó es avans que tot. — M. R.

(De La Veu del Montserrat.)

Notícies

Oficials

AJUNTAMENT.—Sessió del 13 de Juriol.—(2.ª convocatoria).—Reunits quatre concejals baix la presidencia del arcaldé senyor Boxa, prengueren los següents acoris:

Aprobar comptes per valor de 1.812'72 pesetes.
Concedir permis d'obres a la viuda de don Pau Cassá, don Mateu Crusellas, don Peré Blanch, don Joseph Liens y a don Joaquim Llach.
Fer emblanquir les parets de la escola que dirigeix don Joseph Dalmau.

Designar a la Comissió de Foment a fi de que junt ab una Comissió de la Diputació provincial estudiïn la manera de portar a cap la expropiació d'un solar de la última.

Aprobar l'expedient de afors fet lo dia 1.er de Juriol de les especies subjectes al impost de consums, quin import es de 11,814 pesetes 57 céntims.

Se doná compte d'un ofici de la Delegació d'Hisenda aprobant la subasta del impost de consums y adjudicantse definitivament a favor de don Francisco Pinzón.

Encara que la noticia no ha tingut fins al moment d'escruiure aquestes ratlles confirmació oficial, tots los telegramas de l'extranger están conformes en que Santiago de Cuba se rendí, ab tots los honors de la guerra, lo dijous a dos quarts de quatre de la tardé. S'ignorán de una manera positiva los details de la capitulació, que sembla que compren més que la població de Santiago y se suposa extensiva a tot lo departament oriental de la illa exceptuades les plasses d'Holguin y de Manzanillo. Lo nombre dels presoners segons lo general Shafter puja a 12 ó 15.000, los quins seran portats a Espanya.

La noticia ha produhit en la Península gran sensació, per més que molts la teníam per inevitable en un plasso més ó menos curt.

Falta saber l'efecte que haurá causat a la Habana, ahont lo general Blanbo havia tingut una reunió de gefes superiors del exercit, que convingueren en que les tropas de la illa podían resistir encara molt de temps. Més que l'actitut de l'exercit, es de temer allí la dels voluntaris, ó mellor dit, del partit espanyol intransigent armat, lo mateix que no volia ni passar ab la autonomia.

Hi ha qui creu que 'ls Estats Units, si no vé deseguida la pau, sospendrán fins al Octubre la continuació de la guerra en les Antilles, limitantse per ara a hostilitzar los ports de Canarias y de la Península, contra 'ls quins ha sortit ja ó está próxima a sortir, que axó no es cosa ben averiguada. una forta esquadra manada pel comodoro Watsson. Però lo més probable es que no s'descuydin d'atacar tot seguit Puerto Rico, en que no sia més que pera poder atribuirse algun dret sobre la illa 'l dia de la liquidació.

A Filipines han sigut fetes presenores les tropas que quedavan al general Monet al pretendre refugiarse per mar a Manila. L'Aguinaldo s'apoderá de Subig, ahont succehit un incident per la intervenció d'un barco de guerra alemany que podria portar cúa, y afirmá 'l gefe tagalo que, fora Manila, es duenyó de tota la illa de Luzón. Lo bloqueig de Manila es cada dia més estret, l'aygua hi va molt escassa y no sería gens estrany que la ciutat s'hagués de rendir luego que arribin a En Dewey los sis mils homes de refors que espera y que fa un mes sortiren de St. Francisco de California.

Los últims telegrames de les Vissayas anuncian que en aquella part del arxipièlach comensa també a sentirse malestar.

En vista d'aytal situació, y de la actitut en que se suposa a certs partits, disposats pera aprofitarse de les circumstancies, y a certes entitats que podrían esser obstacle a las resolucions que 'l Govern puga creure convenient pendre ab bé general del país; aquest s'ha cregut en lo cas de suspendre en tot Espanya les garanties constitucionals.

que aquesta disposició contribuesca a acabar aviat la guerra y a evitar a Espanya mes dies de dol!

Per Decret publicat en la *Gaceta de Madrid* del dia 15 aquest mes quedan suspesas en tot Espanya é illes adjacents las garantías que concedexen los artículos 4.º, 5.º, 6.º, 7.º y 13.º en sos párrafos 1.º, 2.º y 3.º de la Constitució de l'Estat, y es posada en vigència la Lley d' Ordre públich del dia 10 de Juny de 1870.

La comissió de marinos yanquis, qu' ha examinat los buques creuers espanyols a Santiago de Cuba, acaba fent següents quatre importants recomanacions:

- 1.ª Deu abandonar-se sistemàticament la fusta en la construcció dels barcos de guerra.
- 2.ª Los barcos de combat no han de portar torpedos.
- 3.ª Les baterías de tir ràpid tenen importància suprema en los acorassats.
- 4.ª Lo foch de les baterías principals s' ha de dirigir al front dels acorassats.

Olelo y Terra baixa han sigut les últimes obres posades en escena per la notable companyia de don Enrich Borrás. En la primera, traducció de la obra immortal del gran poeta *Shakespeare*, lluhl lo esmentat senyor Borrás ses enveja las facultats d' actor, diguent y fent sa part de protagonista d' una admirable manera que varies voltes arrancá forts aplaudiments de mans del públich que admirava la vida y lo color que a sos parlaments doná. També lo senyor Perelló es agrada ab son paper de *Tago*.

De l' execució de *Terra baixa* debem dir que lo mateix lo conjunt que 'n lo detall no podia esperar-se més: recordam los finals del segon y tercer acte y la escena VI del primer. Don Enrich Borrás feu un *Manelich* superior; molt bé la senyora Parreño en lo paper de *Marta*; la senyoreta Caparró feu una *Nuri* admirable; lo senyor Borrás (J.) doná una prova de lo molt que val y qu' es de la fusta dels grans actors, digné company de son germá Enrich, puig vá fer y dir la part de *Tomás* com millor no 's pot fer ni 's pot fer, y las senyoras Pallardó y Periu y los senyors Olivé, Guimany, Perelló, Rubio, Cosmo y Ballart cumpliren tots bé. Pera la nit d' avuy son anunciades les aplaudides obres *La Dolores y Don Gonzalo ó l' orgull del gech*.

Lo President de la Cambra de Comers de Madrid ha enviat telegrams de més de vint Cambres, que oferexen incondicionalment son apoyo al Govern pera que com més millor s' arribi a la pau, donchs del contrari, en opinió de les Cambres comunicants, será completá la ruína de nostres industria y comers.

Segons *Las Noticias* de Barcelona, entre coneguts elements republicans d' aquella ciutat hi ha la idea de celebrar una Assemblée en la que no s' hi admeterá a cap castellá.

Ha tornat a Espanya, fixant la seva residència a Barcelona, don Artur Cuyás, que ha viscut molts anys a Nova York ahont va fundar lo periódich catalá *La Lluanera*.

No es veritat que la Junta Permanente de la « Unió Catalanista » hage pensat en reunir a Barcelona una Assemblée de Delegats, com han fet corre alguns periódichs.

Ha mort a Castelló d' Ampurias lo conegut hisendat Narcís Garrigolas y Suro. Deu lo tinga al cel.

Ha sigut remolcat de Barcelona a Cartagena lo creuer *Numancia*.

Corran bitllets falsos de 100 pessetes ab lo bust de Joanellanos, emissió del 24 de Juny de 1893. Se distingexen los bons en que les lletres B. E. y la xifra 100 qu' estan sobre l' léxit, y l' bust central transparent, son del tot imperceptibles y sense detalls de cap classe.

Hem sentit a dir qu' en lo poblé de Tortellá fa estranya la diferència entre les criatures.

S' ha adjudicat a don Isidro Mirabillás la construcció dels cossos 1.º y 2.º de la carretera de Blanes a Tossa.

Ha sigut nomenat enginyer de monts d' aquesta provincia don Lluys de Ferrer y Lloret.

Alguns dels socis del « Centre Catalanista » de la nostra ciutat tenen projectada una excursió al Montseny.

Ha sigut nomenat Secretari del Ajuntament de La Selva nostre estimat amic don Joseph Ribas y Girbal.

Hem rebut la Guia notarial d' Espanya que acaba de publicar don Gabriel de la Escosura, acompanyada d' una bella carta. La recomaném a tots los que 'ls hi pugui ser útilitat y agraíim al senyor Escosura son envío.

Los dies 18, 19, 20 y 21 d' aquest mes tindrà lloch en aquesta ciutat l' Assemblée extraordinaria del Sindicat metálic de la Provincia, en la quina ha de procedirse a la votació de Junta de Govern del Col·legi de metges últimament creat.

La Direcció general de Correus ha modificat les ordres que antes havia donat relatives a la exempció de les traquetes dels del impost de guerra. Are venen subjectes a aquell impost.

Ha prés possessió del seu càrrech lo president d' aquesta Audiencia provincial, don Rafel Hernández Villarejo.

Hem rebut una colleccioneta de Máximes Morals, en dos llengües catalana y castellana, que don Per Garriga y Puig dedica als alumns del Col·legi Ibèrich de Gracia (Barcelona).

que la ausencia l' aumenta ab son neguit...
¿Qui pot matar d' un' ànima ferida
las ansias eternals? ¿Qui pot, ma vida,
pará 'ls batechs d' un pil? ..

Cert es que nostres somnis y alegrías,
varen fugir al acabá aquells dias...
Cert es que trossejären nostres cors...
Mes no perque un roser l' hivern desfulli
quan l' istiu ab ruxim sas brancas mulli
deixará de dar flors.

Esperém y sufrim. Potse' algún dia
l' anyoransa d' avuy, ma bella aymía,
en goig se cambiará ..
Esperém y sufrim, que quan s' espera
ab ilusió y ab ansia verdadera...
es tant dols esperar! ...

EDUARD GIRBAL JAUME.

VARIETATS

Discurs filosófic dels Bufadors d' Olot (1)

(DOCUMENT DEL SIGLE XVIII)

Son los Bufadors d' Olot unas bocas de la terra en las faldas d' una montanya, per las quals, en lo major rigor del estiu, ix gran cópia d' ayre fresch y sech; sent veritat que en l' hivern y primavera no ix ni 's percebeix un petit alé d' ayre ni fresch ni calent.

Son estos Bufadors un prodigi de la naturalesa que en l' interior de las entranyas de la terra obra efectes extraordinaris y que admiran per no poderse alcanzar las causas sino com a misteris d' esfera superior ha de rendir lo discurs sas forsas y confesar mal de son grat la ignorancia.

Foren tan dificultosas d' alcanzar las causas del volcá que en la montanya Etna de Sicilia obri camí ab sas flamas entre las duras y pesadas rocas que posá en confusió los majors ingenis del imperi romá; y l' famos Plinio per volerlas enaminar de prop la curiositat li apressará la mort arrebatat y consumit de la sua activa voracitat.

La mateixa dificultat han causat altres volcans y bocas de la terra per hont moltes vegadas s' han despenyat rius caudalosos de foch, y s' han alsat flamas tan desmesuradas que apareixia havian d' abrasar las mateixas telas com la boca del Vesuvio y las de la Norregia, en Europa. Las de Filipinas y Ternate, en las Indias, y altres molts de que están plenas las Historias.

No es estat menos prodigiós, ni ha causat menos dificultat als ingenis de la India l' volcá d' aygua que 's descubri en la isla de Fidore prop de las islas de Terrenate, que, situat en la major eminencia de la isla, en lloch de flamas, vomita gran cantitat d' aygua calenta per diferents bocas com refereix lo P. Francisco Coli en la Historia de Filipinas; y son tan amagadas las causas que apenas donan camí a las coniecturas pera escudrinnyarlas.

Ab lo mateix rigor y no ab menos admiració se podían comptar entre 'ls volcans y prodigis de la naturalesa los Bufadors d' Olot per ser unas bocas per hont respira y alenta la terra gran cópia d' ayre en lo estiu, com si estigués fatigada dels calors d' algún gran treball; sent així que en l' hivern y primavera no despedeix un alé d' ayre que pugua percebirse al sentit; y no son menos amagadas al discurs ni menos dincultosas d' alcanzarse las causas admirables d' aquestos volcans de foch y aygua.

Y encara que varios y sutils ingenis s' han cansat y fatigat en poderlas descubrir pero sempre es estat en va son treball y s' han deixat abrumats de la dificultat sens donar assiento en ninguna cosa ni avansar la dificultat un pas. Jo, empenyat en la materia y per donar gust als amichs a que no he pogut resistir, y mogut un tant de la curiositat, treuré forsas de flaqueza, no que presumesca averiguar las causas ab evidencia de modo que las deixi sense dificultat, que assó, a més de ser vana presumpció, desllissaria ab atrevida temeritat per ser cosa tan amagada a la experiencia y sentits humas en que solament se pot discernir per coniecturas y principis filosóficis falibles de sí y subjectes a molts errors, procuraré, ab tot, donar aquellas coniecturas que apareixerán més fundadas y aquells principis més admesos per veridaders en que fundaré la resolució que pugua servir de fil peixir sens deshonra d' aquest intrincat laberinto.

Pera major claretat en aquesta materia proposaré quatre punts y averiguaré quatre dificultats en que reduhiré tota la materia d' aquest discurs. La 1.ª será averiguar qual sia la causa del ayre en los Bufadors d' Olot; la 2.ª, qual sia la causa perque 'ls bufadors despedeixen ayre d' estiu y no d' hivern y en las primaveras; la 3.ª, qual sia la causa que sia fret l' ayre que ix dels bufadors, y la 4.ª, qual sia la causa de la sua sequedat ab que vindré a concloure tot lo discurs.

Quan a la primera dificultat alguns han pretés que la causa indubitable d' aquest ayre era algún riu ó vena gran d' aygua que, ab la violencia de son curs y agitació natural y precipitada, conmovia l' ayre y l' despedia per aquellas bocas de las terras que trobava obertas, al modo que en algunas fargas de las montanyas Pirineyas la mateixa aygua que despeyantse ab violencia fa rodar la roda del martinet, conmov l' ayre y serveix de manxas pera encendre l' carbó de la fornal. En la qual materia son més admirables las invencions de Trascotti prop de Roma, ahont ab la violencia de l' aygua fan conmovre de tal manera l' ayre que donan lo qu' es menester pera que un tritón animi un corn mari ab tanta violencia que s' ou lo só d' algunas millas, y altres bustos y personatjes de bronso y pedra tocan diferents instruments ab l' ayre que 'ls ministra la violencia de l' aygua que 'ls passa aprop.

Aquesta rahó fora molt bona y molt del cas si 'ls bufadors axí com despedeixen gran copia d' ayre d' estiu també l' despedixen al hivern suposant que en aquest temps van més abundants los rius y las ferras d' aygua y consegüentment més arrebatadas, ab que havian de conmovre més l' ayre; pero com la experiencia ensenya que en l' hivern no ix ni un petit alé d' ayre dels bufadors s' haurá de cercar altra rahó que aquieti y sossegui més lo discurs.

Sino es que digan que l' riu ó venas d' ayguas caudalosas produheixen alguns vapors d' estiu en las entranyas de la terra los quals no produheixen d' hivern y aquells vapors així alsats se convertescan en ayre y per aquesta causa isca tant abundant en lo estiu per la molta cópia de vapors y no isca un alé d' ayre d' hivern perque l' aygua no produheix vapor ningú.

D' esta manera te alguna apariencia aquest sentir pero tampoch deixa l' enteniment sossegat. Primerament perque no hi ha hagut persona alguna que haja oit lo ruido de l' aygua y riu caudalós ab que vanament y sens fonament algú 's suposa lo tal riu ó venas caudalosas d' aygua baix los bufadors quant y més que encara que fossin las tal venas ó riu d' aygua baix los bufadors encara s' hauria de senyalar alguna altra causa distinta perque la experiencia ensenya que de l' aygua y de la terra no solament ixen los vapors y exalacions d' estiu sino també d' hivern; y per aixó tenim núvols, bromas y altres meteoros en lo hivern y si estos vapors, sens altra causa, se convertessin en ayre també despedirian los bufadors ayre d' hivern com d' estiu; lo qual es contra la experiencia.

Altres han discorregut que la causa d' aquest ayre en lo estiu es la rarefacció perque l' ayre que ab lo rigor del hivern estava retirat y condensat en las moltes covas y cavernas d' aquella montanya, després en lo estiu, ab la calor del sol, s' estén y 's fa raro, ab que, no cabent aquell ayre rarefacto en las entranyas de la terra en aquellas covas y concavitats ha d' eixir d' ellas, y no trobant altre camí sino l' d' aquellas bocas obertas dels bufadors, ix per ellas en lo estiu y no en lo hivern en lo qual li falta l' calor per esténdres y ferse raro. Al modo que una ampolla d' oli gelat que estiga ben plena si s' acosta al calor del foch se va estenent l' oli y fent raro de manera que, no cabent en l' ampolla, ix per lo forat del coll que troba obert: així aquell ayre condensat se fa raro ab lo calor del sol en lo estiu, y no cabent en las covas, ix per los forats dels bufadors que troba oberts.

Aquesta rahó apareixerá a alguns ignorants qu' es molt bona y que solta tota la dificultat donant la causa d' aquell ayre y juntament la rahó perque ix en lo estiu y no en lo hivern, pero a qualsevol filosof y home docte li apareixerá no menos falsa que la primera que havém impugnada; y pera millor entendre esta veritat llegendesca ab atenció las rahons que segueixen.

Primerament es falsa perque diu que l' ayre d' hivern está condensat en las entranyas de la terra y en lo estiu ab la calor del sol se fa raro. Perque es principi filosófic al qual ningú resisteix que la calor es causa del raro y la frialdat del dens y constipat, y com en lo hivern l' ayre de las covas y entranyas de la terra estiga calent y en lo estiu fresch conforme ensenya la experiencia se segueix ab claretat que si algún ayre hi hagués en las concavitats dels bufadors que en lo hivern estaria raro per estar més calent, y en lo estiu estaria constipat y denso pera la major frescura; ab que va per terra tot lo fonament d' aquesta opinió que suposava que l' ayre en las covas estava constipat, denso y com a gelat en l' hivern, y que després se desgelava y feya raro en lo estiu.

Que la calor sia causa del raro y la frialdat del dens, a més qu' es sentit comú de la filosofia y lo aporta Ovidio de Generatione, se veu als ulls ab la experiencia del oli, aygua y altres licors que ab la frialdat se constipan y congelan y ab la calor se fan raras, y com l' ayre en las covas al hivern estiga calent per lo antiparitari y d' estiu estiga fresch com ensenya la esperiencia, se segueix en que en l' hivern estaria més raro l' ayre dins dels bufadors que no en lo estiu; ab que 's derroca lo fonament d' aquesta opinió que deya que l' ayre dels bufadors estava d' hivern com a gelat y constipat y ab aquesta causa no despedian ayre.

(Seguirá)

SECCIÓ COMERCIAL

Mercat de Gerona del die 16 de Juliol

Especies	Mesures	Pessetes
Blat	QUARTERA DE 8 LITRES	22'00
Mestall	"	18'00
Ordi	"	9'50
Ségol	"	15'00
Civada	"	9'00
Besses	"	17'00
Mill	"	17'00
Pañis	"	12'00
Blat de moro	"	16'00
Llobins	"	10'50
Fabes	"	14'50
Fabó	"	15'50
Fassols	"	46'00
Monjetes	"	30'00
Ous	Dotzena	0'95

SECCIÓ RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA

Diumenge 17. — St. Aleix, Stes. Genarosa y Vestina.
Dilluns 18. — Stes. Marina y Sinfarosa; St. Frederich.
Dimars 19. — St. Vicens de Paul; Stes. Justa y Rufina.
Dimercres 20. — Sts. Elias, Geroni y Emilia; Stes. Liberata y Margarida.
Dijous 21. — St. Daniel; Sta. Praxedes.
Divendres 22. — Sta. Maria Magdalena; St. Plató.
Dissete 23. — Sts. Apolinari y Libori.

Quaranta Hores. — En la iglesia de les Josefines.

Establiment tipogràfic de Pacia Torres.
Constitució, 9. — Gerona

SECCIÓ LITERÀRIA

FLORS D' AMETLLER

(ÍNTIMAS)

T' allunyàren de mi y aixís van creure
mudar lo nostre amor; no varen veure

(1) Aquest document fou llegit en lo Centre Enculturador de Catalunya, lo dia 20 de Juny del present any.

SECCIO D' ANUNCIS

SORTIDAS DELS TRENS

LÍNEA DE TARRAGONA A BARCELONA Y FRANSA

De Gerona a Barcelona

	Mati	Tarde
Correu.	6:48	
Carrega.	10:37	
Omnibus	3	
Bàpil.	5:09	

Los trens correu y omnibus portan cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª el de carrega de 3.ª y el ràpid de 1.ª y 2.ª.

De Gerona a Port-Bon

	Mati	Tarde
Omnibus.	8:39	
Carrega.		12:43
Mixte.		5:40
Correu.		7:35

Lo tren omnibus porta cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª, el de carrega y mixte 2.ª y 3.ª y el correu 1.ª y 2.ª.

LÍNEA DE SAN FELIU DE GUIXOLS A GERONA

De Gerona a San Feliu

	Mati	Tarde
Tren de banyistes (Juliol y Agost)	5:09	
Correu.	8:34	
Mixte.	11:44	
Mixte.		3:22
Correu.		5:35

Tots los trens portan cotxes de 1.ª y 2.ª classe.

De San Feliu a Gerona

	Mati	Tarde
Correu.	4:32	
Mixte.	7:30	
Correu.		12:44
Mixte.		2:50
Tren de banyistes (Juliol y Agost)		5:40

LÍNEA DE OLOT A GERONA

De Salt (Gerona) a Amer

	Mati	Tarde
Núm. 2.	9:40	
Núm. 4.		3
Núm. 6.		6

Tots los trens portan cotxes de 2.ª y 3.ª classe.

De Amer (Gerona) a Salt

	Mati	Tarde
Núm. 1.	7:40	
Núm. 3.		4:30
Núm. 5.		6

ORDINACIONES

Para Banyolas a las 9 y 11 matí (correu) y a las 2, 4 y 6 de la tarde. (Fonda del Centre y Casa Jandreta.)
 Para Cassá de la Selva cada mitja hora (Pont de Pedra.)
 Para Olot a las 11 matí (correu) y a las 6 de la tarde. (Fonda del Centre.)
 Para La Bisbal a la 1 de la tarde. (Hostal de la Rossa, vollos d' en Rosés.)
 Para Anglés, La Sella y Amer, a las 10 matí (correu.) Hostal de Miquel Boix. (Plassa del Gra.)
 Para Salt tot lo matí fins a las 6 de la tarde. (Pont de Pedra.)

Gran éxit en moltíssimas familias d' Espanya

La gran sopa Purés marca Baget-Reus

Recomanan son us totas las eminencias médicas del mon, per esser la mes agradable, económica, alimenticia y mes facil de digirir. Ab l'ús constant d' ellas se conseguix mes facilitat en la digestió, fomenta la bellesa física y presta al cos un marcat caracter de lleugeresa y galanura. Lo poder nutritiu necesita de una materia asoada en los alimentos y aquesta se troba en las sopas de PURÉS MARCA BAGET, que mantienen nostros humors en un saludable estat d' alcalicitat que nos preserva del reumatisme, gota diabetis y demés dolencias originals.

Las clases, avuy posadas a la venta son: Puré de pessols verts. — Puré de fabas. — Puré de lentils. — Puré de fassols. — Puré de flor de arroz. — Puré de flor de cibada. — Puré de flor de sigrons. *Lyrrats de Font de Sauro y la gran «salsa universal».*

PREUS DE VENTA

Un paquet que val pel públic un ral, produeix de 7 a 9 plats de sopa, y un paquet doble, que val dos rals, produeix de 15 a 17 plats.

PUNTS DE VENTA EN AQUESTA CAPITAL

- Don Benet Massot. — Plassa del Marqués de Camps.
- Ramón Liadó. — Carrer de Barcelona, núm. 7.
- Antoni Guarmoner. — En Francisco, 4.
- Llorens Massa. — Rambla.
- Emili Andrés. — Sta. Clara, 4.
- Sebastià Alsina. — Mercaders, 20.

Representant exclusiu en la Provincia:

RAMÓN GISPERT.—GERONA

MAXIM FERNANDEZ

PERRUQUER DE S. M.

Aygua Minóxima vegetal pera tenyer lo cabell. No te rival en lo mon, perquè a més de sos efectes maravellosos, no taca ni perjudica la pell en lo més mínim.

Aquest assombrós y sorprenent, específich, se usa en dita perruqueria.

5, Carrer de 1.ª Argenteria, 5, entresol

GERONA

Son tinturas superiors

las que en Máximo fabrica:

tenyintse ab elles, senyors

nn vell, troba sense esforços

dona jove, guapa y rica.

Tintura BISINIA instantánea

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU

DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

Redacció y Administració: Rambla de la Llibertat 31

PREUS DE SUSCRIPCIO

Gerona.	1 pesseta trimestre	150 pesseta trimestre
Estranger.	010 id.	010 id.
Un número sol.		
1	125 id.	
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

Banch Vitalici de Espanya

LA PREVISION

BANCH VITALICI DE CATALUNYA

Companyias de segurs sobre la vida reunidas

Carrer Ample 64, BARCELONA

CAPITAL SOCIAL 15.000.000 DE PESETAS.

Reservas en 31 Desembre de 1896 9.235,908 05 pts.

Capitals assegurats desde la fundació de las C.ªs fins al 31 Dbre 1897. 203.-80,352 95

Pagat per sinistres, pólissas vensudas y altres comptes fins igual data. 13.382,881 61

Delegat general en la Prociucia

Joseph Coderch y Bacó

Agents en la Capital

Toribi Corominas — Narcis Boadas

CORREUS

Entradas

Madrid.	8:48 matí.
Barcelona.	8:48 m.
Fransa.	7:00 m. y 3:19 tarde
Puigcerdá y Ripoll.	5:30 m.
Olot y sa línea.	5:30
S. Feliu de Guixols	7:00 m. y 6 tarde
Amer y sa línea.	6:30 m.
S. Aniol y sa línea.	7:00 m.
Estanyol y sa línea.	7:00 m.

Sortidas

3:19 tarde.
7:00 matí.
8:48 m. y 8:00 nit.
11:00 m.
11:00 m.
9:00 m. y 6:00 tarde
10:00 m.
10:00 m.
10:00 m.